

HANDREIKING VOOR DE IMPLEMENTATIE VAN TOOLS VOOR LVB BIJ 3RO

Belangrijke stappen, tips en ideeën voor de implementatie van de SCIL en tools gericht op cliënten met een lvb in het werk van de reclassering

In dit document:

Waarom eigenlijk?
Pag 02

Scholing gevolgd - en nu?
Pag 03

De SCIL
Pag 04

Verdiepingsdiagnostiek
Pag 09

Basistools
Pag 10

Risicospiegel
Pag 11

Folders & nog meer tools
Pag 14

Communicatie & bejegening
Pag 15

De afgelopen jaren zijn er verschillende middelen ontwikkeld om cliënten met een lvb passend te bedienen. Het gaat dan bijvoorbeeld om de SCIL, de Risicospiegel, de Basistool Strafrechtsketen, de Basistool Reclassering, diverse folders en verschillende opleidingen.

De vertaalslag naar het handelen blijft echter moeilijk. Het enkel aanbieden van kennis en tools om specifiek deze doelgroep te kunnen bedienen blijkt niet voldoende te zijn om ervoor te zorgen dat professionals deze ook gebruiken.

Het '3RO meerjarenplan LVB' heeft als doel het verhogen van het kennisniveau van medewerkers van de reclassering, om zo tot betere interventies te komen en te werken aan recidivevermindering. Naast scholing van alle adviseurs en toezichthouders is een implementatie- en borgingstraject nodig om ervoor te zorgen dat professionals de opleidingen volgen en tools gebruiken in de praktijk.

Als onderdeel hiervan is in 2020-2021 een 3RO-project gestart waarbij twee teams van SVG en LdH binnen een proeftuin ervaring hebben opgedaan met de afname van de SCIL en de inzet van de diverse tools. Hun ervaringen en de ervaringen van enkele voor dit project geïnterviewde medewerkers van RN hebben geleid tot de handvatten die beschreven worden in dit document.

AANDACHT VOOR LVB - WAAROM?

De groep mensen met een licht verstandelijke beperking (lvb) in de samenleving krijgt steeds meer aandacht. De indruk bestaat dat er een groeiende groep is die niet meer meekomt in de steeds complexere maatschappij. Inmiddels is wel duidelijk dat er ook bij de reclassering sprake is van een oververtegenwoordiging van mensen met een lvb. Doordat een lvb lastig te herkennen is, bestaat het risico op onbegrip, overvraging en het incorrect duiden van gedrag. Deze risico's leveren stress op en kunnen gedragsproblemen en zelfs recidive in de hand werken.

De herkenning van een lvb is moeilijk. Meestal zijn er geen uiterlijke kenmerken of vaste gedrags- of persoonlijkheidskenmerken die mensen met een LVB onderscheiden van anderen. De groep mensen met een LVB is bovendien een zeer heterogene groep. De moeilijkheden die zij kunnen hebben zijn zeer divers. Sommige mensen hebben dan ook meer ondersteuning nodig dan andere. De mate van benodigde hulp en steun hangt niet een-op-een samen met het IQ. Toch kunnen we wel stellen dat vrijwel alle mensen met een LVB ondersteuning nodig hebben, ook al is deze behoefte niet altijd zichtbaar.

In dit document wordt niet heel diepgaand ingegaan op de vraag wat een lvb is, wat de gevolgen van een lvb zijn voor de kans op delinquentie, hoe je een lvb herkent en wat een lvb vraagt op het gebied van bejegening. Wil je hier meer over lezen dan kun je de handreiking "Licht Verstandelijke Beperking en de Reclassering" lezen. Deze vind je op de Themapagina LVB in de online omgeving van de Reclasseringsacademie.

Wist je dat... we in de strafrechtketen doorgaans spreken van een lvb als er sprake is van een IQ tussen de 50 en de 85. Daarbij moet er sprake zijn van beperkingen in het sociaal adaptief vermogen (ook wel: adaptieve vaardigheden). Mensen met een LVB ervaren niet alleen problemen op conceptueel niveau (begrip van taal, cijfers en tijd), maar ook in sociale en praktische vaardigheden (huishouden, OV, werk en zelfverzorging). Ten slotte spreken we strikt gezien pas van een lvb wanneer bovengenoemde kenmerken onderdeel zijn van een ontwikkelingsproblematiek en dus al in de jeugd vastgesteld zijn. Dat laatste kenmerk krijgt in de praktijk vaak minder gewicht. Daarnaast zijn er mensen die door omstandigheden op latere leeftijd, al dan niet tijdelijk, functioneren op het niveau van een lvb. Zij hebben vaak baat bij dezelfde bejegening en interventies als mensen met een lvb.

Goed reclasseringswerk

De reclassering heeft een maatschappelijke opdracht om plegers van delicten te ondersteunen bij het voorkomen van recidive en bevorderen van re-integratie. Om deze opdracht te realiseren wordt gewerkt vanuit het RNR-model, dat niet alleen in Nederland maar ook internationaal een belangrijke basis vormt voor het reclasseringswerk.

De tweede 'R' in RNR staat voor het responsiviteitsbeginsel. Hierbij wordt gesteld dat goed afstemmen van de aanpak op de individuele mogelijkheden van cliënten van cruciaal belang is voor een effectieve aanpak van recidive.

De lvb-scholing en -tools zijn ontwikkeld om beter vorm te geven aan dit beginsel voor cliënten met lvb. Ervaringen in de pilot laten zien dat de scholing en het gebruik van de tools reclasseringswerkers ondersteunen bij het identificeren van mogelijke lvb, en vervolgens de aanpak beter af te stemmen op cliënt. Ook helpen de tools om advies- of begeleidingsgesprekken beter te structureren, cliënten meer ruimte te geven om hun verhaal te vertellen, en thema's te bespreken waar men normaal omheen gaat (bv seksualiteit). Kortom, de tools ondersteunen kwaliteit van het reclasseringswerk.

"In het begin vond ik het eigenlijk heel ongemakkelijk om dat te doen. Iets nieuws schuif ik het liefste voor me uit, zeg ik heel eerlijk. Soms ben ik een beetje bang voor de reactie van de cliënt, zo van: wat is dit nou weer? Maar nu heb ik wel gezien dat het echt wel meevalt en ook echt wat oplevert."

"Je moet er gewoon tijd voor maken. We weten allemaal dat een groot deel van onze client populatie lvb-problematiek heeft. Dus als er iets essentieels is om te onderzoeken, dan is dat het wel. Dus ik denk dat je dat juist moet gaan uitzoeken, voordat je er überhaupt over nadent. Breder onderzoek te doen op andere gebieden. Ik denk namelijk dat daar vaak in essentie ligt, dat je dan beter kan plaatsen waarom problematiek op andere gebieden aanwezig is. Wij moeten verbanden leggen en lvb-problematiek hoort daar. Ja dat is vaak een rode draad die verklaart waarom het ergens misgaat."

'Niet omdat het moet....'

De 3RO streven naar een praktijk waarin deskundige reclasseringswerkers per situatie afwegen welke werkwijze en aanpak adequaat is en aansluit bij de cliënt en de context. Ten aanzien van lvb-clieñten hebben reclasseringswerkers de verantwoordelijkheid om te bepalen welke werkwijzen en ook tools nodig zijn in een bepaalde situatie. Dit vraagt om kennis over deze tools en hoe over deze in te zetten. Onzekerheid over de manier waarop tools kunnen worden ingezet mag hierbij geen beletsel zijn. Hopelijk nemen de tips en richtlijnen in dit document deze onzekerheid grotendeels weg.

SCHOLING GEVOLGD - EN NU?

Het is de bedoeling dat alle medewerkers van de 3RO de ontwikkelde scholing doorlopen. Het gaat dan om:

- De e-module 'LVB': theoretische kennis over lvb (tijdsduur ± 1 uur en 45 min.)
- De e-module 'SCIL': theoretische kennis over het gebruik van de SCIL (tijdsduur ± 30 min.)
- De training gespreksvaardigheden 'In gesprek met je lvb cliënt': oefenen van de theorie in de praktijk met een trainingsacteur, inzetten van instrumenten en tools (tijdsduur 1 dag)

'Vlieguren maken'

Je leert het beste door te doen. En als je dit uitstelt, wordt de kans dat je start kleiner. Zorg er dus voor dat je meteen aan de slag gaat!

- Neem in de eerste week na de e-module 'SCIL' de SCIL vijf keer af. Dit kan bij collega's, bij familie of vrienden, en als je het gevoel hebt dat je hem in de vingers hebt natuurlijk ook bij cliënten.
- Ga zo snel mogelijk na de training gespreksvaardigheden aan de slag met de Risicospiegel. Ook hier kun je oefenen met huisgenoten of collega's. Schuif ook eens aan bij een al wat meer ervaren collega als die de Risicospiegel inzet bij een cliënt.
- Oefen het gebruik van de basistools met collega's: bedenk een paar situaties die ingewikkeld kunnen zijn voor een cliënt en leg deze met behulp van de kaartjes uit aan je collega. Gebruik eventueel de moeilijke woorden app als je er niet helemaal uit komt!

Op deze manier zul je het gebruiken van de tools snel in de vingers krijgen en pak je ze er makkelijker bij als de situatie zich voordoet.

"De training was leerzaam. Het is goed om je gereedschapskist te vullen en feedback te krijgen. Bekwaam voel ik me nog niet. Dat heeft ermee te maken dat het in de praktijk gebracht moet worden. Je moet vlieguren maken en experimenteren."

"Ik wil de tools binnen handbereik, want ik zie steeds meer mogelijkheden om ze in te zetten. Vooral begrip van de strafrechtsketen ontbreekt toch vaak, dat viel me pas op bij een paar gesprekken. Jammer dat ik toen de basistool reclassering niet bij de hand had. Want je kunt het simpel met plaatjes uitleggen en dat blijft hangen."

Klaar voor de start?

Om met de tools aan de slag te gaan moet je ze binnen handbereik hebben. Zorg er bijvoorbeeld voor dat ze in je tas zitten, zodat je ze altijd bij je hebt als je ineens een gelegenheid ziet ze in te zetten. En zorg er anders voor dat je precies weet waar alles ligt op kantoor. Kijk ook eens rond op de 'Themapagina LVB' van de Reclasseringsacademie, zodat je weet wat daar allemaal te vinden is.

DE SCIL

De SCIL is een instrument om snel te screenen op de mogelijke aanwezigheid van een licht verstandelijke beperking (lvb). Het gaat om een korte vragenlijst die 85% van de gevallen een lvb correct voorspelt. De SCIL wordt afgenomen door jou als reclasseringswerker. Je moet daarvoor wel goed bekend zijn met de instructies zoals gegeven in de e-learning en op de instructiekaart. De uitkomst van de SCIL kan aanleiding zijn tot verdere diagnostiek, een aangepaste bejegening en andere keuzes bij de inzet van interventies. Het is belangrijk dat de SCIL niet alleen wordt ingezet bij twijfel omtrent een lvb, omdat de SCIL juist ontwikkeld is om een lvb te signaleren bij die mensen die doorgaans overschat en overvraagd worden.

Iedereen, tenzij...

Het uitgangspunt in het beleid van de 3RO is dat het belangrijk is om bij iedereen na te gaan of er mogelijk sprake is van een LVB. Dit betekent dat er altijd een SCIL wordt afgenomen, tenzij:

- er sprake is van een eerder vastgestelde LVB.
- er sprake is van een recent afgenomen SCIL.
- er sprake is van uitsluitingscriteria genoemd in de handleiding van de SCIL.

Het gaat bij dat laatste punt bijvoorbeeld over een cliënt met acute psychiatrische problematiek of een cliënt die de Nederlandse taal onvoldoende machtig is. In de praktijk zijn er meer situaties waarin de SCIL met reden niet afgenomen wordt, bijvoorbeeld:

- wanneer er al verdere diagnostiek gepland staat en screening geen meerwaarde meer heeft.
- wanneer de cliënt een hoge opleiding (havo/vwo, hbo/universiteit) heeft afgerond, en er geen reden is te twifelen aan het huidige niveau van functioneren (bijv. recent afgeronde opleiding, geen relevante gebeurtenissen in het leven van de cliënt die kunnen leiden tot verandering van niveau van functioneren).
- wanneer een afname niet mogelijk is doordat de cliënt heel wantrouwend of weigerachtig is.

Er zijn ook situaties waarbij afname van de SCIL op dat moment niet verstandig is, maar wel op een later moment gepland kan worden, bijvoorbeeld:

- wanneer de cliënt heel gestrest of emotioneel is.
- wanneer de cliënt onder invloed van alcohol, drugs of medicatie is.
- wanneer zeer urgente andere zaken eerst geregeld moeten worden.

Valse excuses

Er zijn natuurlijk ook redenen die minder steekhoudend zijn.

We noemen er een paar:

- 'ik heb er geen tijd voor'
- 'ik voel me er ongemakkelijk bij'
- 'ik vermoed geen lvb'
- 'ik zie geen meerwaarde'
- 'ik plak liever geen labels'

"In het begin vond ik het eigenlijk heel ongemakkelijk om dat te doen. Iets nieuws schuif ik het liefste voor me uit, zeg ik heel eerlijk. Soms ben ik een beetje bang voor de reactie van de client, zo van: wat is dit nou weer? Maar nu heb ik wel gezien dat het echt wel meevalt en ook echt wat oplevert."

"Ik denk soms dat mensen niet doorhebben hoeveel cliënten met een lvb we nog missen. Dat ze denken: deze kan goed praten, dan heeft hij geen lvb. Of denken: als mijn cliënt op het mbo zit, waarom zou ik dan nog een SCIL doen? Maar ik heb ook een jongen gehad die MBO 3 net kon door er keihard voor te werken en daar heel veel tijd in te stoppen maar toch een lvb had."

Zo vroeg mogelijk in het traject

De afname van de SCIL wordt zo vroeg mogelijk in het traject gepland. Op die manier kan zo snel mogelijk rekening worden gehouden met een mogelijke lvb. Doorgaans zal dit betekenen dat de SCIL in de adviesfase wordt afgenomen.

1. Indien de situatie zich ervoor leent wordt de SCIL bij de vroeghulp afgenomen. Als dat lukt is dat mooi meegenomen: de uitkomst kan dan meteen worden meegenomen bij het komen tot een advies.
2. Indien er bij de vroeghulp geen SCIL is afgenomen wordt deze in principe bij het advies afgenomen. Indien nodig wordt hiervoor een extra afspraak gepland.
3. Indien er geen SCIL is afgenomen in de adviesfase wordt gekeken of dit kan bij het startgesprek voor het toezichtstraject. Als dat ook niet is gebeurd dan wordt er een moment vroeg in het toezicht gezocht waarop de SCIL wordt afgenomen.

“Bij de vroeghulp ligt het er aan in wat voor staat iemand is. Cliënten zijn dan vaak heel gestresst. Die flippen soms, zijn psychiatrisch of heel boos. Dan ga ik niet aankomen met een vragenlijst. Als er geen crisis is, dan kan het, en kan het de discussie bij de toezicht-houders weghouden.”

“Je moet je afvragen of je überhaupt een goed advies kan geven zonder SCIL. De SCIL is een onderbouwing voor je advies, en voor een rechtszaak is het natuurlijk extra belangrijk dat we dat niet alleen op onze eerste impressies baseren.”

Hoe oud mag diagnostiek zijn om nog meegenomen te mogen worden in de beslissing om wel of geen SCIL af te nemen?

De vaak genoemde grens van 2 jaar lijkt te streng, men zou misschien eerder denken aan een grens van 5 jaar. Bij de beoordeling of een eerdere diagnose 'verjaard' is moet echter ook gekeken worden naar de leeftijd van de cliënt (bij jongvolwassenen eerder verjaard dan bij vijftiger), naar de hoogte van het vastgestelde IQ (bij grensgeval eerder opnieuw screenen dan bij diepe lvb of hoog IQ), naar informatie over de omstandigheden bij de eerdere afname en naar mogelijke belangrijke veranderingen in het leven van de cliënt (ivm het functioneren op het niveau van een lvb in bepaalde omstandigheden). Een harde grens aangeven lijkt dan ook moeilijk.

Checklist vooraf

Iedere reclasseringswerker die een cliënt voor het eerst ziet doorloopt de volgende stappen:

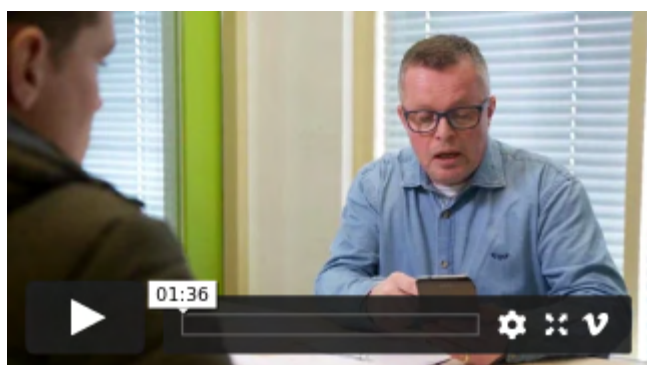
- Check of er informatie over IQ/lvb in het dossier staat.
- Plan, als er geen informatie over IQ/lvb is gevonden, een SCIL-afname in.
- Neem de SCIL af en registreer de uitkomst in het logboek LVB (zie pag. 9)
- Maak, indien een SCIL afname niet lukt, een aantekening in het logboek LVB waarom dit niet gelukt is. Dit helpt de volgende medewerker om te bepalen of de SCIL alsnog ingepland moet worden of dat er een reden is waarom dit niet kan (bijv. uitsluitingscriteria).

“Die keer dat het me gelukt was vroeg in de eerste bijeenkomst de SCIL af te nemen had ik daarmee inderdaad wel een beter beeld van de cliënt. Ik zie wel dat ik hem anders overvraagd zou hebben.”

“Als ik nog niet in het dossier heb gekeken of er informatie is over een eerdere afname van de SCIL vraag ik het de cliënt zelf. Dus ik laat het gewoon zien van: ken je dit al? Heb je er ooit van gehoord? Nee, okee, dan gaan we gewoon aan de slag.”

Papier, digitaal of op afstand?

De SCIL bestaat uit een papieren vragenlijst met een opgavenformulier voor de cliënt. Maar de SCIL kan ook digitaal afgenomen worden. De vragen die je moet stellen staan dan op je tablet of laptop, het opgavenformulier voor de cliënt kun je dan zelf uitprinten. Sommige teams hebben (via het Logboek LVB) toegang tot een account voor digitale afname zodat reclasseringswerkers hier gebruik van kunnen maken. Voordelen van de digitale versie zijn onder andere dat je formulieren nooit op zijn en dat je geen telfouten kunt maken bij het berekenen van de totaalscore. Voordelen van de papieren versie zijn dat hij makkelijker mee te nemen is en je batterij niet leeg kan zijn.

“Ik weet dat een collega van mij de papieren versie gebruikte in een WhatsApp gesprek, waarbij ze de cliënt in een ruimte liet zitten in een instelling waar geen klok hing en waar het rustig was en waar de begeleiding papier had neergelegd voor die cliënt. En dat de cliënt het dan op kon houden zodat zij het kon zien.”

Een terugkerende vraag is de vraag of het mogelijk is om de SCIL af te nemen op afstand, bijvoorbeeld via Whatsapp-bellen of Skype. Onderzoek heeft uitgezonden dat de SCIL betrouwbaar kan worden afgenomen via videoverbinding. In dat onderzoek was wel sprake van omstandigheden die in de praktijk van het reclasseringswerk niet altijd aanwezig zijn: de cliënt was in een gecontroleerde omgeving waarbij de videoverbinding door een ander opgezet werd en het antwoordblad klaargelegd werd. Dit zou bijvoorbeeld kunnen in een telehooruimte of bij een PI. In de proeftuinen is met deze vorm van afname geen ervaring opgedaan.

Waarom krijg je bij de digitale SCIL allemaal instructies over dingen waar je op moet letten, en bij de papieren versie niet? Bij de papieren versie staat dit op de instructiekaart, die zit in de doos waarin de SCIL geleverd wordt. Er is er maar één per doos. Misschien moet je die even voor jezelf kopiëren, zodat je daar voor de afname makkelijk even naar kan kijken.

“Het helpt mij erg om alles van te voren goed voorbereid te hebben: ik heb het antwoordformulier 10 keer uitgeprint in mijn tas zitten, de link op mijn desktop staan. Dan voel ik mij op mijn gemak en ga ik de SCIL ook makkelijker afnemen.”

Goed voorbereid aan de slag

Je hebt de e-module SCIL doorlopen en de SCIL een aantal keer afgenomen bij collega's en bekenden. Je bent er dus klaar voor!

Zorg dat je de afname goed voorbereidt. Als je de digitale SCIL gaat gebruiken check je vooraf of je de opgaveformulieren uitgeprint hebt. Als je de papieren versie gebruikt check je of de opgavenformulieren in het SCIL-formulier zitten en kijk je het instructieblad nog eens door. Overweeg of je de afname van te voren bij de cliënt aan wil kondigen.

Het kan natuurlijk dat je ondanks de scholing op vragen stuit omtrent het afnemen of het scoren van de SCIL. Ook tijdens SCIL-trainingen en pilots bij bijvoorbeeld DJI en Halt zijn al veel vragen gesteld over het gebruik van de SCIL. Deze vragen zijn beantwoord in een document 'Veelgestelde vragen over de SCIL'. Dit document vind je op de Themapagina LVB van de Reclasserings-academie.

Het introduceren van de SCIL

Iedere reclasseringswerker vindt uiteindelijk zijn eigen manier om de SCIL te introduceren. Maar als je jouw manier nog moet ontdekken is het fijn om te horen hoe anderen het doen. In de proeftuinen deelden de deelnemers wat voor hen werkte. Ze kwamen met de volgende suggesties:

- Maak het niet te groot en zwaar, spreek bijvoorbeeld over een vragenlijstje met wat gekke vragen.
 - Zie en presenteer het als een vanzelfsprekend en noodzakelijk onderdeel van je werk.
 - Vertel dat de SCIL in principe bij iedereen wordt afgenomen.
 - Focus op doelen: leg uit hoe de uitkomst jou helpt om de kans op succesvolle afsluiting te vergroten.
 - Spreek over vaardigheden / wat kan je goed / hulpbehoefte in plaats van over een lvb en scores.
 - Haal eventuele spanning weg door te zeggen dat jij zelf over sommige vragen ook diep na moet denken.
- Zorgen dat de afname van de SCIL de vertrouwensband in de weg zou staan bleken doorgaans ongegrond.

“Ik introduceer de SCIL door te zeggen dat het een test is om te kijken hoe iemand het beste begeleid en behandeld kan worden en of er dingen zijn waar we rekening mee moeten houden.”

“Ik heb het gekoppeld aan wat de vroeghulp had geschreven in het rapport: mijn collega heeft gezegd dat het goed is om nader onderzoek te doen naar je sterke en minder sterke kanten. We hebben daar een vragenformulier voor om te kijken of die inschatting klopt.”

“Voor een training zeg ik dat we gaan kijken wat hij het beste zou kunnen volgen. Zo leg ik het uit dan: ik wil gewoon kijken wat jij aankan. Ik probeer het wel positief te formuleren.”

“Ik zeg dan: ik wil bij je aansluiten en daar gaat deze test mij bij helpen. Ik wil dat het allemaal gaat lukken en daarom wil ik zo goed mogelijk met jou om kunnen gaan.”

“Ik vind de sfeer altijd heel belangrijk. Dat je duidelijk maakt dat wij niet boven de cliënt staan, maar dat we samen aan de slag gaan. Ja, dan merk je dat daar ook geen weerstand is.”

“Ik zeg eigenlijk altijd: ik ga niet kijken naar hoe goed jij nou bent, maar ik neem hem af omdat ik een plan wil maken dat op jou toegeschreven is. Want ik heb er niets aan dat als ik jou iets vraag wat je niet kan doen. Misschien kan jij niet autorijden. Moet je je voorstellen dat ik jou vraag: ‘ga eens autorijden’. Zo probeer ik hen eigenlijk te motiveren om aan de SCIL mee te werken.”

“Je moet er niet gelijk in de eerste twee zinnen mee beginnen. Je moet eerst even kijken of er sprake is van contactgroei met iemand. Dat hoeft niet heel lang te duren.”

“Ik heb gezegd dat we de SCIL gebruiken om te kijken naar vaardigheden, naar waar er hulp bij nodig is, en dat we het vooral ook gebruiken bij het plan van aanpak. Ik heb ook gezegd dat het 14 vragen zijn, dat het niet gaat om goed of fout, maar dat je gewoon kan antwoorden. Het ging bovenverwachting goed, ik merkte verder geen weerstand.”

“Tijdens het gesprek zei ik dat ik hier een formulier voor me heb dat ik graag wil doornemen. Ik heb uitgelegd wat de SCIL is dat we het bij iedereen afnemen en dat er ook wat gekke vragen tussen zitten. Bij bijvoorbeeld die vraag over de afspraak over 3 weken helpt het misschien ook wel als je aangeeft dat je daar zelf ook wel heel diep over na moet denken. Zolang je niet bevestigt of antwoorden goed of fout zijn, kan het natuurlijk geen kwaad om zoiets te delen, dat vermindert de spanning.”

“Bij achterdochtige cliënten ben ik zo duidelijk mogelijk over wat de SCIL is en waarom ik hem inzet. Ik ga er dus niet meteen in mee. Je kunt het positief uitleggen: ‘we willen een plan van aanpak maken, dat hoort bij het toezicht, dat willen we zo goed mogelijk doen, daarvoor hebben we een beeld nodig van je vaardigheden...’ ”

Het terugkoppelen van de uitkomst

Er lijkt geen 'one size fits all' terugkoppeling te zijn. Afhankelijk van de persoon van de cliënt en van wat de werker verder met de uitslag van de SCIL wil lijkt het soms wel en soms niet verstandig om het begrip LVB met de cliënt te bespreken. Ook wordt soms de link gelegd tussen de uitkomst van de SCIL en aspecten van het leven waar de cliënt problemen ervaart, terwijl soms naar aanleiding van een lage SCIL-score alleen wordt benoemd dat dit aanleiding is om dingen beter uit te leggen. Het lijkt soms lastig om de goede toon te vinden, maar zoals een deelnemer aan de proeftuin zei: "Cliënten hebben er vaak minder moeite mee dan ik."

De deelnemers aan de proeftuin deelden een aantal dingen die voor hen werkten:

- Focus op wat je met de uitkomst gaat of kan doen, bijvoorbeeld soms wat meer ondersteuning geven, een passende training zoeken, zoeken naar begeleid wonen, aanpassingen in het advies.
- Benoem ook wat goed ging bij de SCIL.
- Benoem dat SCIL geen diagnose oplevert, maar een vermoeden. Vertel wat dit zou kunnen betekenen voor het functioneren van de cliënt en vraag of de cliënt herkent dat hij met sommige dingen moeite heeft. Zo kun je zorgen dat je in gesprek bent, in plaats van dat je een label opplakt.
- Het benoemen dat er een vermoeden is van een lvb kan (soms op de lange termijn) bijdragen aan zelfinzicht. Soms is het noemen van de term lvb ook nodig om een bruggetje te slaan naar een gesprek over benodigde verdere diagnostiek.
- Bespreek het met de cliënt als je de uitkomst wil delen met relevante hulpverleners.

Soms zien reclasseringswerkers de cliënt helemaal niet meer na de afname, bijvoorbeeld als de SCIL is afgenomen tijdens een eerste adviesgesprek en het tweede gesprek geen doorgang vindt, of als de SCIL is afgenomen tijdens de intake en het toezicht door iemand anders wordt uitgevoerd. Het is dan belangrijk dit te vermelden in het logboek LVB in Iris, zodat de volgende werker weet dat er geen terugkoppeling is geweest.

"De cliënt vroeg nog wel wat een LVB precies was, nadat er een vermoeden van LVB uit de SCIL kwam. Na de uitleg zei hij 'oh, dat dacht ik wel.'"

"Op het moment dat het voor jou een beladen onderwerp is, dan geef je dat wellicht mee in het gesprek. Als je het naar de praktijk brengt van 'goh, nou, dat vind jij moeilijk, daar loop je in vast, het is belangrijk de mensen die met jou gaan samenwerken dat weten', hoef je het denk ik geen lading te geven. Mensen zijn ook blij als er gewoon rekening wordt gehouden met hen."

Checklist registratie

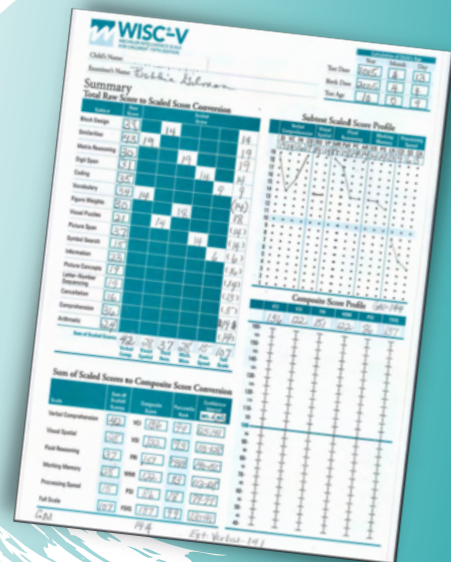
- Leg de uitkomst van de SCIL vast in het logboek lvb en eventueel bij de RISc
- Het formulier hoeft niet te worden opgeslagen in IRIS. Als je relevante inzichten opdoet bijv. over moeite met getallen kun je hiervan een aantekening maken in het logboek.
- Maak een notitie van observaties of achtergrondinformatie zoals: onder invloed, stress, taalvaardigheden, dyslexie, NAH, grensgeval. Hiermee is het makkelijker voor collega's om de uitkomst op waarde te schatten en bijvoorbeeld in de toekomst te bepalen of een nieuwe SCIL-afname zinvol is.
- Maak een notitie over de terugkoppeling: hoe is er over gesproken? Hoe heeft de cliënt gereageerd?

"Ik vind het best wel heftig dat het er zo staat, maar ja, aan de andere kant is dat ook gewoon de situatie waar je mee dealt. Ik bedoel wil je het beste voor je cliënt, dan moet dat daar staan, want dan kun je het beste je bejegening erop aanpassen."

VERDIEPINGSDIAGNOSTIEK

De SCIL leidt niet tot een diagnose maar tot 'een vermoeden van het functioneren op het niveau van een LVB'. Soms is daarom diagnostiek in de vorm van verder IQ-onderzoek, onderzoek naar adaptieve vaardigheden of onderzoek naar psychische problematiek nodig. Enkele redenen om verdere diagnostiek aan te vragen:

- Bij een SCIL-score rond het afkappunt wil je weten of er daadwerkelijk sprake is van een laag IQ.
- Bij twijfel of de lage score op de SCIL daadwerkelijk het gevolg is van een lvb of (mede) veroorzaakt wordt door bijvoorbeeld psychische problematiek, en is breder diagnostisch onderzoek gewenst.
- Als de reclassering cliënten met een lvb in verblijfszorg wil plaatsen is meestal een inschatting van het IQ nodig.
- Om te mogen spreken van een lvb moet er ook sprake zijn van beperkingen in de adaptieve vaardigheden. Hier kan tijdens verdiepingsdiagnostiek naar worden gekeken.
- Om de juiste begeleiding aan te kunnen bieden heb je veel aan informatie over het IQ-profiel en de adaptieve vaardigheden. Op basis hiervan heb je een veel beter beeld wat de sterke en zwakke kanten zijn van een cliënt. Daarmee weet je op welke (beschermende) vaardigheden je kunt bouwen, welke je mogelijk kunt versterken, en op welke vaardigheden je beter geen beroep kan doen.

"Ik heb nu een cliënt waar naar voren komt dat er mogelijk sprake is van LVB, maar ik twijfel. Is dat niet vanwege een stoornis? Dus dat wil ik uitgezocht hebben. Ik wil weten: wat is er nog meer met hem aan de hand?"

"Ik had een cliënt die op de SCIL net onder de afkapscore uitkwam. Ik had hem al helemaal aan het begin van het toezicht aangemeld voor de verdiepingsdiagnostiek, omdat dat al in zijn voorwaarden stond. Dus dat kwam mooi overeen, maar hij is pas vorige week voor het eerst uitgenodigd. En ik heb hem al een maand geleden aangemeld. Dus daar zijn wij natuurlijk ook afhankelijk van."

- Verdiepingsdiagnostiek helpt om de juiste interventies / begeleiding / behandeling / woonvorm / dagbesteding te kunnen indiceren. Bepaalde interventies zijn weliswaar geschikt voor een deel van de doelgroep lvb, maar niet voor iedereen: dan kan diagnostiek alsnog nodig zijn om overvraging en faalervaringen te voorkomen. Bij een taakstraf kan rekening worden gehouden met het functioneren van de adaptieve vaardigheden bij plaatsing van een werkgestrafte op een geschikte werkplek.
- Lvb-problematiek is niet tijdelijk. Om in de praktijk uitvoering te geven aan de visie 2020 omtrent 'duurzame ononderbroken trajecten', is het noodzakelijk om de problematiek middels diagnostiek in kaart te brengen.

Tegelijkertijd is diagnostiek niet altijd nodig of mogelijk. Voor sommige vormen van zorg is diagnostiek niet vereist, en soms kan diagnostiek ook plaatsvinden na de aanvang van zorg. Soms is de aanvraagtijd langer dan de tijd die je hebt. Tenslotte kan het zo zijn dat de cliënt (nog) niet bereid is of nog niet in staat is, bijvoorbeeld door middelengebruik, om mee te werken aan diagnostiek. Het is goed steeds een bewuste afweging te maken wat in deze zaak de meerwaarde kan zijn van diagnostiek, voor het traject dat jij met een cliënt aangaat, maar ook voor de cliënt op de langere termijn. Zorg dat je de diagnostiek tijdig aanvraagt als je verwacht dat deze nuttig kan zijn.

"Je kunt soms wel kiezen voor verdiepingsdiagnostiek maar dan ben je ook maanden verder terwijl die tijd ook anders besteed had kunnen worden. Dan zeggen we soms: doe een SCIL en ga gewoon aan de slag."

DE BASISTOOLS

De Basistool Strafrechtketen is een kaartset met 72 kaarten met pictogrammen voor veelvoorkomende begrippen uit de strafrechtketen. De basistool Reclassering is een (aanvullende) set met 35 kaarten met pictogrammen specifiek gericht op het werk van de reclassering. Met deze tools kun je het strafproces en het reclasseringstraject inzichtelijk en begrijpelijk maken voor cliënten met een lvb en de gespreksvoering ondersteunen.

Een filmpje over het gebruik van de basistool reclassering kun je vinden op de Themapagina LVB van de Reclasseringsacademie

In principe gebruik je de basistools bij iedereen bij wie visuele ondersteuning kan helpen de boodschap over te brengen. Dit kan zijn doordat de plaatjes structuren of processen zichtbaar maken, of door dat de aandacht van de cliënt zo beter vastgehouden wordt. De conclusie van de deelnemers aan de proeftuinen is dat de basistools vooral meerwaarde hebben bij jonge cliënten en *first offenders*. Je kunt ze dan bijvoorbeeld gebruiken om:

- in de vroeghulp uit te leggen wat de cliënt te wachten staat;
- om het advies, het traject of de straf uit te leggen;
- om een zitting voor te bereiden;
- om in een later stadium weer overzicht te creëren, bijvoorbeeld mbt afspraken en voorwaarden, bij meerdere lopende toezichten of proeftijden (evt. in combinatie met een tijdlijn), of bij complexere situaties als een schorsing of enkelband.

“Oudere reclassanten hoef je vaak niet meer te vertellen hoe het werkt, want die weten het veel beter dan jij. Wat ik dan nog wel eens doe is dat ik expres een foutje maak, om te kijken of iemand weet hoe het werkt.”

“Ik merk zelf dat de basistool strafrechtketen echt heel handig is om bij je te hebben in de vroeghulp. Omdat we daar steeds meer echt van die jonge gasten hebben die voor het eerst binnen zitten, die hebben geen idee waar ze in beland zijn. En die zit daar dan helemaal alleen, dan zie je heel vaak zulke paniek in die ogen. Ze weten gewoon oprecht echt niet waar ze in beland zijn geraakt. Zonder die tool praat je wel maar je praat eigenlijk tegen een muur die geen idee heeft waar ik het over heb.”

Veelal wordt ervoor gekozen van te voren de relevante kaartjes uit te zoeken, bijvoorbeeld die kaartjes die je nodig hebt om het vonnis uit te leggen. Maar er kan ook voor de basistools gekozen worden om de cliënt meer regie te geven in het gesprek. Bijvoorbeeld door de kaartjes op tafel te leggen en de cliënt te laten kiezen waar het gesprek over gaat. Dit kan dan gaan over de leefgebieden, maar ook bijvoorbeeld over een onderdeel van de straf. Het kan helpen als de cliënt aan het eind een foto maakt, zodat hij of zij later nog eens terug kan kijken wat er besproken is en hoe het ook alweer zat.

Er is tegenwoordig ook een app-versie van de Basistool Strafrechtketen!

“Ik zet hem vooral in als ik vind dat ik te sturend ben. Laatst legde ik hem neer, en toen wilde ik iets over financiën en hulpverlening bespreken, toen haalde hij er zelf een kaartje over seksualiteit uit. Toen zijn we daarover in gesprek gegaan en dat was een heel verrassend en open gesprek. Dus soms werken die kaartjes ook goed om het over dingen te kunnen hebben, waar ze zelf niet zo goed over durven te beginnen.”

“Het was heel mooi, zijn moeder was mee en zij was heel aanwezig. Ze nam het gesprek over en was heel beschermend. Met die kaartjes vorm je de derde persoon waar je het even over kan hebben. Automatisch werd moeder toen even op de tweede plek gezet.”

DE RISICOSPIEGEL

De risicospiegel is een tool waarmee je samen met je LVB-cliënten hun situatie op de verschillende leefgebieden op een begrijpelijke manier in beeld kunnen brengen. De tool bestaat uit een set kaarten, een spelbord, een routeplanner, een weekplanner en beloningsstickers. De risicospiegel kan zowel voor het advies als voor toezicht gebruikt worden. Door gesprekken met de cliënt te voeren aan de hand van de kaartset, kan getoetst worden hoe het zelfbeeld van de cliënt is en waar verbeterpunten zijn, om zo het recidiverisico te bepalen.

Bij cliënten met een lvb, onder andere....

De risicospiegel is ontwikkeld voor het werken met mensen met een lvb. Er is tegelijkertijd geen reden waarom je hem niet breder in zou kunnen zetten. Sommige reclasseringswerkers gebruiken hem bij vrijwel al hun cliënten. Hoewel je geen specifieke reden hoeft te hebben om met de risicospiegel aan de slag te gaan, kun je bijvoorbeeld de risicospiegel erbij pakken wanneer:

- * gesprekken niet zo makkelijk op gang komen
- * gesprekken teveel over de dagelijkse besognes gaan
- * de focus teveel ligt op wat niet goed gaat en je de cliënt meer zicht wil geven op wat er wel goed gaat
- * de cliënt meer structuur in gesprekken nodig heeft

* je meer inzicht in eigen beperking / problemen wil creëren

* je even wat anders wil doen met je cliënt

- * je een advies/plan moet maken en lvb enige risicofactor lijkt
- * je je cliënt zelf wil laten nadenken over risico's
- * je doelen wil opstellen met cliënt die dat zelf moeilijk vindt.
- * je de cliënt meer regie/verantwoordelijkheid wil geven in het traject
- * je een beeld wil krijgen van de overeenstemming tussen jou en de cliënt

"Bij deze cliënt is het normaal gesproken moeilijk om een gesprek te voeren. Hij geeft heel vaak alleen ja/nee antwoorden. Het verbaasde me dat er een gesprek ontstond door de plaatjes. De antwoorden die hij gaf, gaven echt nieuwe inzichten. Daarnaast had ik het idee dat hij het fijn vond om af en toe naar de kaartjes te kunnen kijken in plaats van naar mij."

Er kunnen natuurlijk ook redenen zijn waarom je denkt dat de risicospiegel niet geschikt is voor een cliënt. Elke cliënt en situatie is anders, en dit vraagt dus steeds om een afweging. Vul dit echter niet te snel op voorhand in: geef de cliënt de kans om je te verrassen. Het is in ieder geval verstandig ervoor te zorgen dat je de risicospiegel altijd bij de hand hebt.

"Het is eigenlijk bizar hoe vaak cliënten hun verhaal moeten doen. Bij de toezichthouder, bij advies, bij de politie, bij de rechtbank, etc. Als je dan de risicospiegel doet tijdens het toezicht dan scheelt dat in ieder geval al een beetje. Het gaat meer over eigen inzichten, verantwoordelijkheid, wat is problematisch gedrag, zien we daar risico's in, ziet hij daar risico's in. Dat is wel een ander gesprek."

"Als er een hele ernstige agressieproblematiek is doe ik het niet, want dan is het te veel. Of als iemand heel negatief is. Ik heb bijvoorbeeld een cliënt die altijd denkt dat alles maar misgaat en dan kan er veel op groen staan: hij ziet alleen de rode. Dus dan heeft het eigenlijk niet het effect dat ik graag wil."

? Voor adviseurs of toezichthouders?

De risicospiegel kan gebruikt worden als leidraad voor het adviesgesprek. Je loopt dan alle leefgebieden langs en bespreekt de visie van de cliënt hierop. Mogelijk gebruik je niet alle aanvullende vragen, of leg je niet allebei de kleurenkaartjes neer. Voor de risicospiegel bij het advies is eventueel een extra afspraak nodig. Overweeg dit als er sprake is van een vermoede lvb.

"Ik vind de risicospiegel vooral bij advies heel helpend, want je bespreekt alle leefgebieden. Je kan het bij de cliënt neerleggen: joh vertel eens iets over je gezin en over andere relaties. Naderhand vraag je of de cliënt het met een kleur scoort."

"De tijd die je krijgt om een rapport te maken, daarin past de risicospiegel eigenlijk niet goed, want daar heb je echt wel een uur voor nodig. Dat vraagt toch vaak om een extra afspraak, zeker als je ook de SCIL wil afnemen."

"Mijn ervaring is dat het gesprek niet zo zeer langer of korter werd, maar dat de kaarten het gesprek structureerden en aanmoedigden zich te beperken tot de hoofdzaken omdat er nog zoveel op tafel lag."

De risicospiegel kan worden gebruikt bij de eerste kennismaking, om elkaar te leren kennen, maar ook na een aantal gesprekken, als er sprake is van enige contactgroei. De risicospiegel kan een goede basis zijn voor het toezichtplan, bijvoorbeeld als het moeilijk is om met je cliënt tot doelen te komen. In het vervolg van het traject kan de risicospiegel worden ingezet bij evaluaties. Sommige reclasseringswerkers doen dit door standaard om de 3 of 6 maanden de kaartjes er weer eens bij te pakken en te kijken wat er veranderd is. Anderen kiezen (ook) voor inzet van de risicospiegel bij speciale momenten, bijvoorbeeld bij afsluiting van een bijzondere voorwaarde, of bij een voortijdig positieve beëindiging. Het totaalplaatje kan dan dienen als basis voor je verslag.

"De risicospiegel vind ik een fijn instrument om het toezicht mee te beginnen. Die gebruik ik bijna altijd tijdens het kennismakingsgesprek. Er ontstaat dan een heel mooi gesprek over verschillende thema's. Het breekt het ijs. De cliënt is vaak ook gespannen. En op deze manier zit je elkaar niet aan te kijken en alleen te praten maar ben je bezig met iets, dus dat is heel prettig."

"Ik doe dat eigenlijk elke drie maanden, dan zegt ik: zullen we weer even het kaartspel doen? 'Ja leuk!'. Sommige klanten appen me dan de avond van tevoren: 'Vergeet je het kaartspel niet?'. Dat is leuk."

.Wist je dat... er inmiddels ook een digitale versie van de Risicospiegel ontwikkeld is? Deze digitale versie bestaat uit een Word-bestand van het overzichtsbord, waarbij je de verschillende leefgebieden makkelijk een kleur kan geven. Door je scherm te delen tijdens het beeldbellen kun je zo ook als je je cliënt niet face-to-face ziet aan de slag. De online versie van de Risicospiegel (en een instructie hoe die te gebruiken) staat inmiddels voor iedereen op de Themapagina LVB.

delict	wonen Nu bij broer, wil graag zelfstandig wonen.	opleiding Staat in de toekomst open voor cursus.	werk	geld Schuldenvrij. Vriendin en zus helpen met de financiën.	vrije tijd Volgende stap is samenwonen.	relatie, partner Goed contact.	familie	vrienden Houdt afstand van stomme acties van vrienden.
strafblad	harddrugs Harddrugs: GROEN Softdrugs: ORANJE	alcohol	gokken	denken en doen Rustig persoon als ik niet uitgedaagd word.	emoties	houding	agressie Vooruitgang ten opzichte van vóór gevangenis.	seksualiteit

Introductie

Ook voor de risicospiegel geldt dat iedere reclasseringswerker uiteindelijk zijn eigen manier vindt om deze te introduceren bij de cliënt. De deelnemers aan de proeftuinen hadden de ervaring dat het meestal hielp als je je eigen enthousiasme over de werkwijze liet zien en een beroep deed op de cliënt die jou hiermee kan helpen. Soms hielp het hen van te voren aan te kondigen wat ze van plan waren, soms was dit ook niet nodig. Hieronder zie je een aantal manieren waarop de risicospiegel door deelnemers aan de proeftuinen aangekondigd werd:

- We gaan het gesprek vandaag voeren aan de hand van een soort kaartspel.
- We hebben bij reclassering verschillende manieren om in gesprek te gaan. Ik wil dit vandaag proberen, vind je dat oké?
- Zou je me willen helpen zodat ik meer inzicht krijg in jouw situatie?
- Dit is een manier om over een paar onderwerpen te praten: waar wil jij mee beginnen?
- Hiermee krijgen we een beeld waar we later op terug kunnen kijken
- Laten we eens kijken: waar sta je nu? Wat is er gebeurd en wat moet er nog gebeuren? Wat vind je belangrijk en wat vind je minder belangrijk?
- Dit helpt ons om te bepalen wat we het laatste jaar gaan doen

Bij weerstand kun je hier gewoon het gesprek over aangaan. Wat staat de cliënt tegen? Als je aangeeft dat het voor jou een prettige manier van werken is willen ze het misschien toch een keer proberen. Veel cliënten zijn (uiteindelijk) enthousiast.

Afname

Deelnemers aan de proeftuinen en reclasseringswerkers die al eerder ervaring opdeden met de risicospiegel vonden dat er verschillende manieren zijn om de tool zinvol in te zetten. De belangrijkste afwegingen zijn:

- Alle leefgebieden in één sessie of een selectie?
- Zelf de volgorde van de leefgebieden bepalen of de cliënt regie geven?
- Zelf een paar leefgebieden uitzoeken of de cliënt laten kiezen?
- Alleen de cliënt de kleurenkaartjes neer laten leggen of inschattingen vergelijken?
- Alleen met de cliënt de risicospiegel doorlopen of de begeleider/familie betrekken?

"Ik probeer het zo laagdrempelig mogelijk te houden. Ik merk dat veel collega's het spannend vinden om te doen, terwijl heel veel cliënten het gewoon leuk vinden."

Een filmpje over het gebruik van de risicospiegel kun je vinden op de Themapagina LVB.

Afronding

Na afloop kun je een foto maken van de opbrengst, of de cliënt vragen hier een foto van te maken. Voor de cliënt kan dit een geheugensteuntje zijn om terug te halen waar het gesprek over ging. Voor jullie allebei kan het waardevol zijn hier bij een volgend gesprek op terug te kijken om te kijken wat er is veranderd.

"Wat ik ook heel erg mooi vind is dat je het samen met het systeem kan doen. En ik heb een aantal jaar geleden een client gehad, ik was naar zijn woning en daar was ook zijn moeder aanwezig en vriendin. We waren er mee bezig en hij vond alles wel groen. En daardoor ontstonden ook heel veel gesprekken vanuit moeder en zijn partner, want die waren er absoluut niet mee eens. Dus dat was heel grappig om te zien hoe zij dat dat inschatten. En de verschillen daarin. Dat opent wel een gesprek."

"Ik had een paar leefgebieden bedacht, maar de cliënt wilde eigenlijk alles wel bespreken. Zo hebben we zelfs het onderwerp seksualiteit besproken, wat ik altijd al een keer wilde maar nooit zo goed wist hoe ik dat moest aankaarten. Nu kwam het gewoon ter sprake omdat het op een kaartje stond, dat vond ik heel verrassend. Hij vond het leuk te zien dat er veel op groen lag, bij start toezicht was het waarschijnlijk anders geweest. We hebben een foto gemaakt en afgesproken om er over een paar maanden nog eens op terug te komen."

DE FOLDERS

Tot de tools behoren ook vier folders die speciaal zijn ontwikkeld met en voor de doelgroep mensen met een lvb over de thema's reclassering, werkstraf, advies en toezicht. Bij sommige teams worden de folders aan alle cliënten toegestuurd waarbij er een vermoeden van een lvb in het dossier staat; bij andere teams worden deze folders gewoon aan iedereen gestuurd. Het kan fijn zijn als de folder beschikbaar is in wachtruimtes, of digitaal terug te vinden is op de website van de organisatie of in het cliëntportaal. Het is handig te weten wat bij jouw team gebeurt zodat je weet waar je naar kan verwijzen.

Je kan de cliënt de folder na afloop van een gesprek geven, als geheugensteuntje voor wat er besproken is. Maar soms werkt het nog beter als je in het gesprek met de cliënt de folder al gebruikt als kapstok voor je uitleg. De folder heeft dezelfde beeldtaal als de basistools. Het is handig om de folders in je tas te hebben zitten, zeker bij de vroeghulp of een eerste keer dat je een advies- of toezichtcliënt ziet.

"Ik denk dat het altijd zinvol is, ook al weet je niet of iemand een LVB heeft, om de folders toe te sturen. Bij de GGZ bv krijg je ook standaard folders, waarom kunnen wij dat ook niet doen? Of ze het dan hebben begrepen, dat kun je toetsen in je gesprekken.."

"Ze krijgen altijd een foldertje mee bij mijn gesprek. Of ik het bespreek ligt eraan hoe het gesprek verloopt. Sommigen hebben absoluut geen interesse in een folder. Meestal neem ik regels door, folders door, de klachtenprocedure."

"Ik breng het zo: 'In deze folder staat in het kort uitgelegd wat we vandaag hebben besproken. Lees het nog een keer door en als je vragen hebt kan je altijd bellen of appen.'"

NOG MEER TOOLS...

Op de Themapagina LVB vind je nog meer tools die je kunnen helpen bij het werken met cliënten met een lvb. Kijk er vooral eens rond! Ook vind je op de Themapagina een activiteit die je zou kunnen helpen om dit met je team verder op te pakken: Communiceren met hulpmiddelen.

- Stoplicht: om jongvolwassenen met een lvb meer inzicht te geven in zijn eigen handelen
- Thermometer: om de opbouw van negatieve emoties bespreekbaar te maken
- Plattegrond rechtbank: om de voorbereiding van een zitting te ondersteunen
- Vragenlijst Alcohol: om het alcoholgebruik van je cliënt in kaart te brengen
- Vragenlijst Drugs: om het drugsgebruik van je cliënt in kaart te brengen
- Woord & Beeld verhaal: om de cliënt te helpen successen, tegenslagen en doelen te verhelderen

Verder kun je ook eens kijken naar de cursus Tekenen je boodschap, ook te vinden op de omgeving van de Reclasseringsacademie, om te leren hoe je jouw boodschap visueel kan ondersteunen.

COMMUNICATIE EN BEJEGENING

Als het goed is heb je de training "In gesprek met je lvb-cliënt" gevolgd. Los van alle tools die je kunt gebruiken is het belangrijk om je communicatie steeds aan te passen aan bijvoorbeeld het begripsniveau en de verwerkingsnelheid van je cliënt. De ervaring is dat je hier vooral veel in moet oefenen. Naast de training kun je gebruik maken van een aantal inspiratiebronnen:

- Suggesties voor een aangepaste bejegening kun je vinden in de handreiking "Licht Verstandelijke Beperking en de Reclassering", die te vinden is op de Themapagina LVB van de Reclasseringsacademie.
- In de voorbereiding van een gesprek, of als je er tijdens een gesprek even niet uitkomt, kun je gebruik maken van de app "Moeilijke woordenlijst", die gratis te downloaden is via Google Play of de App Store voor iPhone.
- Op de Themapagina LVB staan filmpjes die in begrijpelijke taal uitleggen wat er gebeurt als je iets hebt gedaan wat niet mag volgens de wet: 1) wat is een OM-afdoening? 2) hoe ziet het voorarrest eruit? en 3) straf, en wat zijn de bijzondere voorwaarden?. Deze filmpjes zijn ook gewoon te vinden op YouTube, zodat je die makkelijk even aan een cliënt kan doorsturen.
- Met je team kan je aan de slag met de activiteit "Jargon uitleggen", te vinden op de Themapagina LVB.

Zet in het logboek LVB jouw tips voor communicatie met deze specifieke cliënt, zodat een collega die met deze cliënt te maken krijgt deze direct kan gebruiken.

OVER DIT PROJECT

In de periode oktober 2020 – maart 2021 is door twee teams van de SVG en het LDH ervaring opgedaan met de inzet van de SCIL en het gebruik van de verschillende in dit document beschreven tools. Het project vond plaats tijdens de lockdown als gevolg van Covid-19. Dit betekende dat er minder face-to-face contact was met cliënten dan vooraf gepland. Toch zijn de deelnemende teams er in geslaagd voldoende ervaring op te doen om hierover te rapporteren. De teams kwamen regelmatig bijeen om hun ervaringen te delen. Het lectoraat LVB en risicovol gedrag van Hogeschool Leiden begeleidde deze bijeenkomsten, rapporteerde over de bevindingen en legde deze bevindingen vervolgens voor aan beide teams. Daarnaast werden de bevindingen voorgelegd aan een achttal medewerkers van RN. Dit heeft geleid tot de handreikingen voor implementatie van de tools zoals die in dit document beschreven zijn.

Hendrien Kaal, 2021
Hogeschool Leiden

VRAGEN ?

Bij vragen over de toepassing van tools en de nieuwste ontwikkelingen op dit gebied kun je contact opnemen met deelnemers aan de landelijke kenniskring LVB van de 3RO.

Met vragen over dit document of het landelijk beleid kun je terecht bij Coki Janssen: c.janssen@svg.reclassering.nl

"Ik heb zelf een tijdje mijn gesprekken opgenomen. Ik heb toen ervaren dat het heel goed is om jezelf terug te kijken en dan alle woorden op te schrijven waarvan je afvraagt of die eigenlijk wel binnenkomen."

"Gedurende gesprekken ben ik me er bewuster van, nu we hiermee bezig zijn. Dat je andere bewoordingen kiest. In het verleden ging ik er vaak vanuit dat een cliënt wel begreep wat ik allemaal vertelde. Nu ben ik bewuster: geef hem ook even het woord, geef de rust en check of hij echt volgt wat je bedoelt. Het kwartje valt dan in één keer. Daarvoor keken ze je aan en dan voelde je dat het niet binnenkwam. In de snelheid van de dag ga toch je vaak even dit, even dat. Dat werkt eigenlijk niet."